

"ВІДЧИТ" БОБЕРСЬКОГО У ЛЬОВІ.

(Спеціальна стаття до "У.Р.В." з Галичини.)

Перш всего, чому я зацікавився виступом професора Боберського у Львові.

Сам я жив в Канаді — в Едмонтоні, Вінніпегу, Форт-Віліямі і Торонто — від року 1914 до червня 1927. До політичних організацій в Канаді я не належав, але цікавився життям нашої імміграції до найменших подробиць.

Прочитавши нотатку в "Ділі" про те, що проф. Боберський прибув до Львова і в неділю, 26. лютого, дасть в салі Української Бесіди відчит про життя українців в Канаді, я аж зрадів, що довідаюся дещо цікавого про життя наших робітників і фермерів за час моєї відсутності в Канаді. А воно цікавить кожного повернувшого з Канади через кілька літ, доки чоловік знову не звяється з тусемними умовами. Але кажу вам, що погано звяється я на відчитові Боберського. В Канаді чув я його відчит про воєнні події, здається, десь в 1920 році. Не дуже я ним вдовольняв себе, але мене наші інтелігенти все переконували, що так воно є, бо проф. Боберський є людиною наскрізь безсторонньою у своїому відношенні до всіх, отже нічого не закрити й не перекурити. Хоч тяжко, але повірив я. А тепер послушайте.

До салі Бесіди прийшла горстка тусемної інтелігенції (по нашому меценаси, радники та директори) і кілька студентів, які певно мріяли про виїзд до Канади, отже хотіли довідатися про життя в цій країні.

Увійшов до салі Боберський, без товариства і зразу за стіл. Положення яєсь дуже гупне. На салі тихо, ніхто у рукою не кивнув. Мені самою ніяково стало: чому-ж не привітають "гостя"? Але, думаю, це не моя річ. Боберський відчув це також і, щоби вийти з цього холоду, почав опраудуватися, що його ніхто не представив зібраному "паньству", а до того ще й час промови обмежили (?). Всі мовчать даві. Боберськом неприємно. Дивитися на присутніх, а вони на него. Скавав якийсь неспамний жарт, надіючись розвеселити присутне паньство, але такі нічого не вишло.

Почав свій відчит. Я слухав і починаю мимохіт зронити за професора, бо на салі сама сметанка (та ще й яка!), а він говорить немов ученикам, що починають вчитися географії, витрачає час на означення географічного положення Канади та американського континенту. На це стратив він яких 15 хвилин, але такі зразу договорився, чого він прийав. Означуючи полудневі границі Канади сказав, що на півдні лежать Злучені Держави. Границя суша і неурфіорфікована та без великого догляду сторожі. Хоча до Злучених Держав імміграція не впускають, то з Канади не тяжко перейти оборотним хлопцям, бо сторожа сторожить тільки на залізничних стан-

ціях і на автомобілевих дорігах, а поза тим... Ну, думаю, вже догадуєш, чого ти приїхав. Але жди.

Відтак почав кадити ладаном про устрій англо-саксонського світа. І це увійде ще. Відтак сказав кілька слів про нашу давню імміграцію, а за цим багато, багато слів про розподіл і поділ землі в Канаді. І отут почався цілий празник: Зараз кожний зрозумів, що пан професор певно приїхав як висланик якоїсь шифрартової агенції, або колонізаційного товариства в цілі приманювання імміграції до Канади. Мучився він над канадською землею, ділив її як міг, давав за 10 доларів по 133 морги, то все такі шановне паньство мзбуть не багато з того второпало, бо він чомусь поділив землю на стовпи, цеголки, квадратів і листочки. Я був в Канаді, але не чув про такий поділ ніколи, хіба тепер таке стало. Всі оті меценаси та радники тільки очі повивалокали й дивувалися, що це за такий дивачий поділ землі.

Імміграцію нашу, що переселяється до Канади, представив у відемний світлі, немов це таке велике відкриття або сенсація. Це-ж ніяка тайна, що в порівнянні з заходом, ми в своїй майже культурно відстали. Щоби про це знати, то не треба іхати сюди аж з Канади, про це ми знаємо таки тут, дома. В своїй характеристиці пан професор пішов так далеко, що мусів послужитися очевидною неправдою, бо сказав, що від початку нашої імміграції до недавня уряд завжди посилав на кожне весілля наших іммігрантів поліцію для того, щоби не билися. Я хотів сказати професорові, що говорив неправду, але залишив на кінець, щоби не сполохати його.

В Канаді є Народні Доми, сказав прелегент і на тим був бубкальним кінець. Є також фермери, багато фермерів, всілякі фермери. І про них він почав багато говорити, що всім їм дуже добре поводитися. Правда, мають і довги, але їх ніхто за довги не тисне. Мають вигідні сплати. Одно тільки нещастя має наш народ, а це те, що духоуєства за мало і піано воно до Канади приїхало. Тепер є всілякі секти, є між ними й автокефалісти, але вони слабі, бо мають всего 16 осіб духоуєства. Найсильніші одначе є греко-католики з єпископом Будкою, якими опікуються Французи. Є й інші секти, але вони також слабі. А церкви, прошу паньство, говорив далі прелегент, то не краєві. Тут є церква, а під нею салер (ніби пивниця по тусемному) і там відбуваються танці, забави, грають в бішлард, ну, одним словом соціально життя, а при вході до церкви то не тільки мені руку тисне хтось з старших, але навіть запитає, де я мешкаю, як-же.

Інтелігенція в цілій Канаді є всего 18, рента це самі півінте-

лігенти, які приїждять з старого краю і не можуть фізично працювати. Таких наших півінтелігентів купують секти по 60 доларів і запрягають до праці церковної, з чого повстають сварки, але все одно єпископ Будка найдуший!

В Канаді є також 12 українських газет, і прошу паньство, всі вони вдержуються самою передлатою. Тут мене вже заскоботало сказати панові професорові, що я був також на фармах і знаю, як то оті всі газети ніби делегійного толку отримуються передлатою, коли їх висилається людям по п'ять літ даром! Або українська ліберальна газета з Вінніпегу, хіба вона отримуються з передлати читачів? Пощо говорити неправду?

В Канаді є пшениця, дуже багато пшениці. Є такі великі шпихлірі, що аж на 8 поверхів високі. А як є пшениця, то є й фермери. А як є фермери, то є й гроші. Тому власне треба, щоби все хтось з наших інтелігентів приїздив до Канади, то й грошей дістане для вашої "роботи" в старому краю. Правда, наші люди кажуть, що грошей не мають, але так воно не є, мають гроші в банках. От я дрихав, давав відчити, відтак приїхав пан-доктор Назарук, збирав гроші, давав відчити, і я знову також давав, відтак приїхав Кошиць, а відтак... відтак... (тут довго думав, не знав, чи згадати небухика Бачинського) приїхав др. Константович. Ми мусимо опікуватися іммігрантами, бо Канада потребує ще багато населення, маючи тепер тільки 9 мільонів (як втя!). Зважте, мої паньство, що ми маємо вже в Манітобі чотири послі (забув, що мали вже!) і одного Лучковича з Альберти. І будемо мати ще більше, бо прошу паньство, Манітоба має 600 тисяч населення. З того 300 тисяч іде на міста, а 300 тисяч на фармах. А на фармах з тих 300 тисяч ми маємо величезну більшість. (Шкода, що нема там в Канаді Уда, а то достарчили-б кандидати!) Про нас навіть міністер Догерті згадав на мирній конференції.

Тут меценаси осміхнулись, а я зятремтів, бо нагадав собі, як то наші пани це за Австрію все дурили нас відручним письмом шісаря так, як тепер професор вказує на Догерті. Гарні трушки на вербі, як-же.

Ми, прошу паньство, маємо у Вінніпегу навіть свої ресторани, до яких Англіяї заходять істи (правда, що добре сватанню). А наш чоловік має "Асторю" навіть на головній вулиці. А скеларів кілька в нас Українців, а товари гарно в тих скелпах покладані, тільки й любуйся.

За іммігрантів уряд дуже дбає. Але от останнього року впадло і піано воно до Канади приїхало, бо не мали де спати. А тепер вже знову можна іхати, може дозлати не буде. (Прекрасні вигляди, чи не правда?) Зрештою в нас є товариство опіки над іммігрантами і дозволяє мені паньство зложити вам (якраз в час!) привіт і на цю я скінчив.

Дискусії не буде. Як хто за-

хоче яких пояснень, то я буду тут ще кілька днів і радо кожному послужу.

На салі знову тихо, хоч би хто раз в долоні хляснув. Бачить Боберський, що знову ніяково зложилось, тому починає закінчувати нагово.

Я, прошу паньство, робив вську роботу і прошу тут разом з паном Заячківським робити також для добра нашої імміграції. Я вертаю до Канади і тому прошу паньство дозволити мені передати від паньства привіт нашим людям з товариства опіки над іммігрантами, хай вони знають (!) що ви тут робите!

Кількох меценасів бачучи, що не розв'яжуться як будь з прелегентом, кіаснули в долоні і то від нехотіння. На цім славний відчит скінчився.

PROVINCIAL LIBRARY MANITOBA

ЗБІЛЬШУЙМО ДОПОМОГУ ЖЕРТВАМ КАПІТАЛУ.

Широкий наступ капіталу на робітничу класу по країнах, де панує буржуазія, збільшення економічних і політичних утисків, кров відданих революційних борців у колоніальних країнах, а надто в Китаї, р'ішує ставити на порядок денний справу про зміцнення інтернаціональної солідарності й допомоги борцям революційної армії Заходу й Сходу.

Про нечуваний розмір цього терору свідчать такі дані: 1925 року — клясова юстиція й білий терор у країнах капіталу засудила на смерть 447 осіб, 1926 року засуджено трохи менше — 335 осіб, проте 1927 року тільки за 9 місяців буржуазний суд засудив на смерть аж 10,767 осіб.

Число забитих і замордованих по буржуазних тюрьмах за цей час теж досить вскараве. 1925 року таких жертв налічувано 11,853, 1926 року — 9,638, а 1927 року за 9 місяців — 21,813. Поранено й побито за 9 місяців 1927 року 43,264 осіб. Отже за 9 місяців минулого року загальне число жертв білого терору тільки страчених, замордованих або поранених доходить аж 75,844 осіб, чимала надзвичайно промовистого.

Але це ще не все. Адже, крім страчених, поранених і забитих, є ще величезна армія революційних борців, що мучаться по казематах, засуджені на довгий час, ба навіть на все життя, що мало чим ризніється від фізичного їхнього знищення.

1925 року арештовано 59,557 осіб, засуджено й ув'язнено 26,921 осіб; 1926 року арештовано 148,131, засуджено й страчено 17,952; за 9 місяців 1927 року арештовано 75,374, засуджено й ув'язнено 8,243. Ці числа достовірно свідчать про той жах, що маємо тепер по капіталістичних країнах, які, зважаючи на зростання революційної сили та на небезпеку від надто хиткого стану своєї могутності, вживають усіх заходів, щоби у потоках крові, через інквізиторське катування й просто вбивство, судом і без суду, прининити, бодай тимчасово, зростання революційного руху.

Але, коли по країнах Заходу брутальній лютості й свавільно білого терору буржуазія всіх капіталістичних країн силкується все-ж-таки надати форми, бодай відносної, законності, інсценує судові процеси, "утікання" ув'язнених тощо, то до колоніальних країн, а особливо революційного Китаю то-що, — облуду машкару буржуазії зрівнано цілком. Тут нема краю лютуванню буржуазії, для якої революційна боротьба в Китаї — рішуча ставка на право дальшого визискування багатомільонного колоніального народу, рішуча ставка на життя або смерть міжнародного імперіалізму.

Ось числа, що дають деяку можливість зрозуміти той кривавий кошмар, який пережи-

ває тепер революційний Китай. За 9 місяців 1927 року в Китаї забито 19,366 революціонерів, арештовано 31,598, засуджено на смерть 10,551.

Здавалося-б, що далі нема куди йти, а в тім білий терор в Китаї знову збільшився останнім часом і набрав ще жорсткіших форм, про що яскраво свідчать такі числа: 1925 року пересічно — 10, 1926 року — 552, 1927 року — 2,152 жертв на місяць. Число поранених і покалічених теж де-далі збільшується: 1925 року на місяць — 82 жертви, 1926 року — 357, а 1927 року — 3,506.

Тут треба підкреслити ще той факт, що ті самі числа, які характеризують теперішній стан білого терору в Китаї, свідчать про те, що коли мільйонними роками серед арештованих більша частина вироки припадала на ув'язнення на різні терміни, то тепер, при загальному зростанні арештованих, це число засуджених на смерть зростає неймовірно швидко.

Таке надмірне свавільне розбещення буржуазії всіх країн, такий нелюдський терор щодо революційних борців — потребує не аби-якої одностайності цілої трудової людности, якій дорога справа міжнародної революції, твердой непохитної пролетарської солідарности світовим маштабом, яка-б дала змогу міжнародній армії революційних борців успішно кінчити в капіталістичних країнах боротьбу за міжнародно пролетарську революцію.

Що інтернаціональну солідарність треба здійснювати під гаслом зміцнення наших модерніських організацій, поширення лави мовців, а також збору пожерт на допомогу революційним борцям, що мучаться по казематах капіталістичних країн, і їхнім родинам, які теж знають переслідувань і економічних утисків від буржуазної влади.

Ми мусимо пам'ятати, що допомагаючи й сприяючи Міжнародній Організації Допомоги Революціонерам, ми тим самим сприяємо дальшому зростанню революційного руху, дальшому зміцненню сил міжнародної пролетарської революції.

Я. Муценек.

ПРИСЛАЙТЕ СТАРУ АДРЕСУ.

Коли переїдете з одної місцевости до другої або перенесете з одного помешкання до другого, то не забудьте повідомити зараз нашу адміністрацію, аби змінила Вашу адресу. При цім не вистарить подати тільки нову, але конче потрібно подати і стару Вашу адресу.

ЖИТТЯ ШЕВЧЕНКОВЕ.

(Докінчення.)

Не мед було життя Шевченкові в далеких степах Оренбурзьких. Тужив за рідними людьми, рідною Україною. Зовсім інша природа. Ні одної тобі деревини нема. Самий степ. Ні на чому спочити окові, ні на чому спиннитися. Тільки тим і жив, що от приїде почта і принесе якусь вістку з рідного краю, від друзів, від близьких людей. Та ба! Приходила почта, людям були листи, а Шевченкові — нічого. Оце було йому гірше від усіх кар лютого начальства — що свої, приятелі забули.

І ось увесь свій жал, усьо туту свою спинував Шевченко у своїх поезіях, що мусів писати нишком, потаемки й ховати за халаву. Так він розмовляв сам із собою. Набралося згодом кілька таких "захлаявних книжечок" його поезій.

Тільки й того, що Шевченко, як колись у дитинстві, — знову ховався у бур'яні та відводив душу піснями-словами. Тепер він жив у касарні разом з усіма салдатами, де вже годі було сісти надписати, чи то почитати. А тут іще щоденна муштра, а тут усе нагадають та доказують — хоч з мосту та в воду. Офіцери че-

плялися до кожної дурниці — не так стоїть, не так "козирує". Труслив раз-у-раз, чи немає в його, часом, чим писати. Так за ним назиріли нишпоркою й ходили. Де вже там писати! Нічого нового він тут за весь час не написав. Тільки переробив таки якусь написану ще в Орському "Москалеву Криницю". А такі не втерпів, щоб зовсім не писати! Несила була!

Заслання, а надто в Новопетровський форті, було поетові нашому як справжній домовина. Один знайомий Шевченків так писав про його: "Під салдарську шапку взяли Шевченка веселого, бадьорого, дуного, з густим руським волоссям, а з під тієї шапки повернувся він з сивою бородою, з зовсім лісою головою і пропаним навиком здоров'я".

Найкраща доба життя людського пішла марно. І це в такої людини, як Шевченко! Які скарги душі своїй він-би розкрив перед людьми, яку невмірущу поезію дав-би ще Україні й цілому світові за цей час! А йому затуляно рот! Так обрабували людську душу великого поета! Це був злочин царського російського самодержавства проти українського народу і проти всесвітньої культури.

Нарешті, як помер цар, Микола, Шевченка повернуто з заслання, та не додому, на Україну, а в Росію, в Петербург, та й то не зразу, а ще піддержали пів-рок в Нижньому-Новгороді.

А потім як стій приходить звістка, що жити йому й у Петербурзі не можна. Насилу й що

заборону зняли, та не зняли з його аж до самої смерті — догляду поліції...

Якого треба було великого серця, якої святості, людської душі, щоб те все витримати! Шевченко не зрадив себе і свої мрії молоді. Не піддався. Він тільки упевнився, що з гори нічого ждати, ніякого добра, а треба "миром — громадло збудити хиренну волю". Щоб не був народ, як тая слухняна худоба безвольна, треба на сторожі кола його поставити вільне слово людське, що розбурхало-б приспану людську свідомість. Нарешті з Петербургу 1853 р. дано йому дозвіл поїхати у рідний край. Та й тут йому без прикрити не обійшлося. Яюсь у компанії почав Шевченко розповідати про чепців-монахів. "Наче навмисне саме там був жандармський ротмістр."

— Про вас кажуть, що ви богдохульствуете, — сказав жандарм.

— Може й кажуть!... — відповів поет, — про мене можна всячину плести, бо я чоловік уже "патентований", от про вас так певно що нічого не скажуть! Знову поехали Шевченка в Черкаси, а потім у Київ, де вже випушено. Отак і на Україні було поетові не краще, як на чужині. Повсякчас був він під загрозою нового знущання. Тож і вирушив він знову до Петербургу.

У Петербурзі поет заходився складати книжкї школяри для народу, для навчання українською мовою. Уложив "Букваря". Задумав

велике видання малюнків природи України. Та це вже видко було запізно...

Усі ці повсякчасні поневіряння та наруги таки доконали Шевченка. Серце не камінь. Хоч якої крем'язної вдачі був наш поет, та й йому після такого тяжкого життя, після самотности забалолося спокою, теплого захисту. Він стільки вистраждав! Почував, що вже не довго йому вивкувати і хотілося наприкінці відпочити. А от не судилося! Ні з ким було "сісти хліба з'їсти". Він нездужав іще з осені 1860 р., а далі в його прокинулася водянка і звел в труну. Дня 10. березня 1861 року о 5 години вранці він помер.

Мертвого поета добре пошанували. Похорон був урочистий, як і належало ховати Шевченка — по старому звичаю козацькому.

Перше поховано Шевченка в Петербурзі, а тимчасом почали клопотатися у начальства про дозвіл перевезти тіло поета з Росії на Україну, щоби сповнити його волю — щоби видко було йому широкого поля лані і Дніпро! На березі Дніпра мріяв він поставити собі "хату і кімнату" і доживати в ній віку. Отож як було виправлено дозвіл на перевіз поета з Росії, червоною китайкою вкрито труну, перевезено з Петербургу до Києва, а звідти Дніпром до Черневої Гори біля Канева. По старому звичаю козацькому насипано високу могилу, щоб вона з вітром про поета возирала.

В. Корж.

В МОЛОДІ НАШЕ МАЙБУТНЄ!

Не забудьте передлатити для своїх дітей місячний журнал

"СВІТ МОЛОДІ"

що виходить у Вінніпегу і друкує приступні для молоді статті, вірші, оповідання, забави, загадки, а особливо звертає увагу на належне виховання робітничо-фермерської молоді.

Поширюйте вістку про цей журнал! Збирайте нові передлати!

На цілий рік передлати вносить тільки 50 центів.

Подіючись числом 5 ц. Замовлення з грішми присилайте на таку адресу:

THE YOUTH'S WORLD Pritchard & McGregor Sta. Winnipeg, Man.